

Lapszámunkat Ramona A. Kloos festményeivel illusztráltuk. A művésztől a 8. oldalon olvashatnak

Lázár Bence
András
Jól nézz körül

Ami itt fehér, nézz körül jól,
mind az enyém. A lepedőt, a törülközőt
anyám mosta ki. A tócsát a szárító alatt,
azt nézd, olyan, akár egy levetett kabát.
A konyhapulton a poharakat most töröltem el.

Figyeld meg jól, például ez itt egy ing, szürke,
ezt itt, nézd, én mostam ki.
Igaz, vasalni nem tudok, ahogy te sem, maximum
szépen hajtogatni, ahogy gyerekkorban origamit.

Érezheted, ahogy fűsz egyet, milyen kihűlt a nyári szoba,
kinn meg naptetovált lányok fekszenek a parton.
Nyár van. A test ilyenkor vízhez szokik.
Akár szitakötők lárvakorukban.

Utánad nézek, egy polcon, két könyv között egy boríték,
benné kézjegyed. Szétszedlek darabokra, szótagollak.
Tested megfagyott műanyagpalack, gyöngyöznek a szemeid.

Hozzám szoksz, ahogy lányok a vízhez,
ahogy kihűlt csempe a levetett kabáthoz.

Van egy törülközőm itthon, olyan színe van,
mint a szemeidnek,
ha épp nem pislogsz, benned törülközőm.

A táskát, a pötttyös ruhát, a piros cipőt a konyhapulton hagyta.
Nézz körül jól, ami itt fehér, az mind az enyém.

Vásároljon könyvet online
az IJK-shopból:
<http://shop.irodalmijelen.hu/>

– Az Irodalmi Jelen 2004-ben meghirdetett regény pályázatán az Elvesztett díjat nyertél. Azóta eltelt néhány év. Visszatekintve, rangosnak ítéled-e meg a versenyt? Milyen volt a mezőny?

– Eltűnődtem egy darabig azon, hogy pályázzak-e egyáltalán. Alapvetően műalkotások, így irodalmi művek esetében csak fenntartásokkal tudom elfogadni a versenytényét. Hirtelen csak Arany János Toldija jut eszembe a valaha pályázatra írott művek közül, pedig lehetett még egy pár. A pénz nem az esztétikai minőség mércéje, de a művészi függetlenség fenntartásához szükséges.

A versenyszituáció felkavaró tud lenni. Egy héttel a kiosztó előtt Bösörményi hagyott egy üzenetet a telefonomon, hogy díjazott lettem, s feltétlenül jelenjek meg ekkor és ekkor a díjkiosztón, konkrétumot viszont nem mondott. Enyhén szólva lélekneszesítő volt a várakozás, amúgy is már több mint egy évet pihent a kézirat. A díjkiosztó egy jelenetet sem fogom elfelejteni. Egy író közelében ültem – akadt egy pár a teremben –, s megfigyelhettem, hogyan növekedett benne a feszültség, ahogy szólították a díjazottakat. Előbb csak feszengett, majd belekapaszkodott a szék karfájába, minden díjjal megkönnyebbült – a különdíjakkal kezdték, s egyre növekedett benne a feszültsége a díjak arányával –, hogy ezt sem ő kapta, még ezt sem, és még nagyobb fog... Amikor engem, mint harmadik helyezettet kiszóltattak, gálánisan

Irodalmi Jelen

VIII. évfolyam
96. szám
2009. október

Örökös munkatársak:
Faludy György, Méhes György

Színről színre
láttni

– interjú Balogh Roberttel –

mosolygott, amikor visszaültem a helyemre, tovább nézhettem a feszültségét, az első helyre várta magát – ahogy gondolom mindannyian –, s készült felpattanni, hogy most aztán... Mégsem őt hívták ki, nem kapott semmit. Azóta sem láttam embert ilyen hirtelen magába roskadni, pillanat alatt sápadtan megsemmisülni.

A mezőnyben amúgy mindenféle rendű-rangú író előfordult, kivéve az irodalmi kánon csúcsát: se Kertész Imre, se a Péterek (Nádas, Esterházy) és Spiró György vagy Tolnai Ottó nem feszengett ott a széksorokban.

– Az Elvesztett számomra elsősorban nemzedéki regény. A kerettörténetnél, DJ Barokk (a protagonista) személyes sorstragédiájánál sokkal fontosabbnak érzem azt a hideg realizmust, könyörtelenséget, ahogyan az egyes jelenetekben, a párbeszédekben megrajzolod a húszas éveikben járók

Honlapunkról ajánljuk

Szegedi-Szabó Béla: *Bill a mennybe megy – két részlet egy komédiából*
Megyünk az őszbe – szubjektív helyszíni Esztergomból

Pécsi Györgyi:
A dilettánsok már a spájzban vannak – Mit tehet egy kritikus az irodalmi nagyüzemben?

Virág, mit a Magvető elvet – Darvasi-konferencia Szegeden

Nyíltbeszéd – Gömöri György Petri-estje Budapesten

Merényi Krisztián: *Egy sírkertész emlékei*
Gyerekkorunk mesemondója – Gárdonyi

Jász Attila: *A mítosz születése és elvesztése*

A vízóra-leolvasó író

T. Ágoston László: *Balincetben*

Elátkozott Uhtred

Francis Bacon: *A szifinx, avagy a tudomány* – Petneházi Gábor fordítása

Színről színre látni

Dinokkió a bőröndben – kisinterjú Ficsku Pállal

Egy blogger 1817-ből
Kortárs irodalom, kortárs internet – Majoros Sándorral Onagy Zoltán beszélget

Kabdebó Lóránt:
A műfordítás összeköt (Turczi István: Minden ablak nyitva)

szellemi horizontját, érdeklődési körét, az egyes emberek (riasztóan egyforma) belső sivárságát. Ahogy a felszínesség sikeres tud lenni, működik, ahogy a parti-életmód fenntartja, és helyénvalónak mutatja önmagát. Az Elvesztett nem csak az elveszés alakulásra, de a vesztettség, a fékevesztett tombolás dokumentálása is. Mennyire volt ez saját élmény, mennyire konstruált?

– Az Elvesztett esetén a vallomásos napló és az el nem küldött levél formáját választottam. Ennek és a következetesen végigvitt narráció intenzitásának tudom be az ilyen jellegű, rendszeresen előforduló kérdéseket. Tényleg nem számít, hogy engem vert-e meg egy díler a Keleti pu. vécéjében, vagy „csak” a könyvem szereplőjét. Dicséretnek tekintem, és megtisztelőnek azt, hogy azonosítanak a főszereplővel. Ez azt mutatja meg, hogy az olvasóban létrejön a belső dialógus. Képes bemozdulni a szöveg, beszippantani, működni, hatni. És ez alól nem kivétel sem értő, sem az „egyszerű” befogadó. Az Olvasó. Természetes, emberi gesztus a történet és annak elbeszélője közötti megfeleltetés. Bizonyára sok esetben ez igaz is. Engem a velem is megtörténhetett volna érdekelt, miért nem én pusztulok el így!

(Folytatása a 6. oldalon)

SZABÓ TIBOR BENJÁMIN

www.irodalmijelen.hu

Hol kezdődött ez a különös mánia? Melyik volt az a pillanat, amelyikben elhatározta az első akciót? Mi volt az indíték? Mindezek ma már megválaszolatlan kérdések. Egyszerűen rákapott az ízére, s nem tudta életét elképzelni nélküle. Gyakran megesis ez emberekkel. Rászoknak dohányzásra, itatra, kártyára, kegyes és kegyetlen hazugságokra, önbecsapásokra, sőt néha egymásra is, hogy már nem tudnak egymás nélkül létezni. Szerencsés, ha kölcsönös a függőség, szoktuk mondani, de hát lehet-e szerencsés egy olyan függés, amely aztán befolyásolja minden napunkat, éjszakánkat, s gondolatainkat betelíti? Lehet-e azt szerencsésnek nevezni, ami nem enged már semmi mást, különösen a vészjelzéseket nem, a jó tanácsokat meg pláne nem? Az ember környezete egyszer csak rosszállóan néz, hogy nem-nem édesem, ez már nem lesz így jó, elindultál a lejtőn, nem fogsz tudni megállni, már nem is tudsz beszélni másról, csak függőség tárgyáról. És akkor már késő. Függő bárki lehet, és bármikor. Egyszer csak jön a kisördög és becsalja az embert a málnásba. Eppen ezért ne csodálkozzunk, ha történetünk főhőse nem egy kamasz fiú, nem egy öregecske hölgy, hanem egy jó családból származó, csinos budai kisasszony, biztos egzisztenciával, állással, szép és fiatal fiúgyermekkel. A kisasszony egyszerre rákapott, és aztán hétről hétre megismételte. Így történt ezen hajnalban is.

De visszatérve: a sofőr megszeppenve állt a kerítés alá, s a kisasszony, miután nagyon nehezen átküzdötte magát a túlpartra, elébb a vállára, majd markába lépett. A sofőr nem mert szólani. A kis hölgy hazahajtatott. Mivel látta, hogy

teljesen összesározta a derék és segítőkéz ember kezeit, felhívta otthonába, hogy mossa meg kezét. Amikor beléptek, hátraszólt a különös utas, hogy „Psz, a fiam még alszik.“ – A sofőr teljesen megdöbbent. „Na de kisasszony...“ – mondta – „...önnek szép otthona van, gyereke, és mégis rózsadombi villák kerítésén mászik ki hajnalok-hajnalán?“ – Miközben kávé rakott fel, elmosolyodott, s mielőtt válaszolt volna, rájött,

hogy egyrészt rajtakapták függőségén, másrészt rögtön félre is értették. „Hát tudja, nem könnyű ma az egyedülálló anyukáknak.“ – a férfi mosolygott – „...de azt hiszem, félreértett. Én nem hoztam el onnan semmit. Tudja, kevés olyan izgalmas érzés van, mint amikor az ember beoson késő délután valahova, elbújik, úgy, hogy semmiképpen ne találják meg, s amikor a család bezárkózik estére, megvárja, míg mindenki, tényleg mindenki elszundít, s akkor nagy nehezen, hatalmas és leírhatatlan izgalmak között: kitor. Igen, én egy kitoró vagyok, talán nem az első, akit magával ragad ez a bűnös szokás, de mivel hihetetlenül jó érzéssel tölt el, talán nem is az

utolsó.“ – A kis hölgy oly csendes és selymesen beszélt, hogy a taxisofőrt teljesen magával ragadta. Elképzelte, ahogy ezentúl nemcsak a vezetésnek, a szürke hétköznapi posványában él, hanem megpróbál időről időre elébb beosonni vadidegenekhez, majd pedig onnan, az éjszaka leple alatt, óvatosan, lépésről lépésre kitorni. Az arca kipirosodott, a tenyere melegedni kezdett. Ekkor egymásra mosolyogtak. A férfi megköszönte, hogy megmoshatta kezét, s letett egy névjegykártyát az asztalra. Beszélnek Budán a félszebb emberek, hogy azóta – ezek ketten – együtt törnek ki.

Weiner Sennyey Tibor

A KITORÓ

Laik Eszternek

A nagy magyar pénztelenség története már pár évtizeddel a mohácsi vész után elkezdődik, amikor is Tinódi Lantos Sebestyén, a kor eseményeinek fáradszónokjának krónikása, ezt írja magáról egyhelyütt: „Bánkodik, hogy kevés pénz van ú tarsolyába(n)“. Nyilván nem pénzéből készíttette első nagy költeményét, Balassi Bálintot sem arra, hogy lovakkal kereskedjen Erdélyben: „És az vén cigánkint csak cseréléssel élek ezután, mert látom, hogy a jó királynak nem kellek“ – írja egy 1593-as levelében. Egy évre rá meg is halt Esztergomnál egy török golyó ütötte sebből kapott vérméregzésben.

Lapozunk tovább. Első, 1620-ban kiadott Európa-leírásunk szerzője, Szepesi Csombor Márton arról panaszkodik, milyen drága az élet a korabeli Angliában a magyar diáknak, mert „bár Hollandiához képest nem drága hely, mi reánk (értsd: mi nekünk) bizony igen drága“. Még az olyan gazdag uraknak, mint Bethlen Miklós is elfogy a pénze messze földre utaztában, s így Londonban az ottani sikeres latintanárról Jászberényi Páltól kell kölcsön kérnie, hogy új ruhát tudjon magának csináltatni.

A tizenhetedik század végén és a következő elején a pénztelenség, ha lehet, még növekszik. A kuruckor költészete tele van panaszokkal, s nyilvánvaló, hogy általában sokkal több az éhez, mint a „nyalka“ kuruc – utóbbi kicsit a XIX századi Thaly Kálmán képzelő tehetségének a szüleménye. Innen már egyenes út visz Csokonai Vitéz Mihályig, aki hiába ajánlja műveit gazdag mecénásoknak, hiába próbál megélni az

Gömöri György Morbus hungaricus

írásból, végül is kifakad: „Az is bolond, aki poétává lesz Magyarországon!“ Irodalombarát nemes ekkor még alig akad, a magyar nemes nem ír, nem olvas, otthon ül, pocakot ereszt, elégedetten pipázik és köpköd.

Petőfi Sándor kora ifjúsága, színész-korszaka is a mindennapi pénztelenség jegyében telik el, bár erről a költő csak szemérmesen tudósít „Egy telem Debrecenben“ c. versében: „Pápista nem vagyok, / És mégis voltak börtömeim, pedig nagyok“. Később, miután Pestre költözött, javult az anyagi helyzete, de már csak pár éve volt hátra Segesvárig. Utána, a Kiegyezést követő nagy gazdasági fellendülés idején is nyomorogtak az írók – sem Vajda Jánosnak, sem Reviczky Gyulának nem volt mit a tejbe aprítani. Ady egyik fő témája is a pénzszerzés. Harcol a Mammonnal, meg a „Nagyúrral“, aki a pénz: „Add az aranyod, az aranyod“. Vagy másutt: „Meghal minden és elmúlik minden... De él az arany és a vér“.

Gondoljunk még József Attilára: „Harmínckét évem elszelelt, / S még havi kétszáz sose telt. / Az ám, Hazám!“ Közvetlen tény, hogyha nincsenek olyan mecénásai, mint báró

Zöldi László médianaplója Írók a literátusok között

E szem ágában sincs tudósítani arról az író-olvasó találkozókról, amit én szerveztem a nyíregyházi főiskolán. Egyik tanítványom, Dolhai József és az író-vendég Bodor Pál amúgy is beszámolt már a történetekről. Ami viszont foglalkoztat, hogy a literátus diákok vajon miként fogadták a két regényíró, Bitó Lászlót és Böszörményi Zoltánt, akiket idősebb író-barátjuk celebrált.

Vagy százán jöttek el megnézni-meghallgatni a három író, ezért a kora délutáni összejövetelt nem is az újjávarázsolt B épület 125-ös termében tartottuk meg, ahol keddenként médiapolitikáról beszéltek a másod- és harmadéveseknek. Néhány méterrel arrébb költöztünk, a régi színházterembe (van egy új is, de abban meg elvesztek volna az érdeklődők). Miközben üldögéltem a bemutatózó írók mellett, fölmértem a szemközt ülőket. Körülbelül ötven olyan diákot láttam, aki „hivatalból“ tartózkodott ott, azt hitték ugyanis, hogy előadok nekik a Horthy-korszakról. Helyettem írókat kaptak. Megérkezett vagy húsz magyar szakos is, őket nyilván a két új regény is izgatta. Aztán beült vagy tizenöt klubhálós munkatárs, még főiskolások vagy már diplomások, egyiküknek fél négykor el is kellett mennie, mert négytől az egyik multi gyárában angolra tanította a munkásokat. És feltűnt vagy tíz felnőtt is, a városból meg a főiskoláról, oktatók és újságírók, még egy orvos is (igaz, ő idestova négy évtizede diákújságíró volt velem együtt Debrecenben, az Egyetemi Eletnél).

Azt hiszem, a legtöbb diák most először látott élő író. De az biztos, hogy egyszerre hárommal még senki sem találkozott közülük. Ha az ő szemükkel néztem volna a két „amerikás“ vendéget, akik több évtizedet töltöttek a tengeren túl, felfigyeltem volna arra, hogy mielőtt regényírásra adták a fejüket, megalapozták az egzisztenciájukat. Bitó László például orvos-professzorként ment nyugdíjba a New York-i Columbia Egyetemről, mellesleg föltaálta a zöld hályog ellenszerét, majd hazajött, és megírt vagy tizenöt könyvet az anyanyelvén. Böszörményi Zoltán Kanadában szerzett vagyont, majd szűkebb patriájában, Erdélyben privatizált egy lámpatest-gyárat, és megújította Bukarest meg néhány romániai város közvilágítását. Aztán megalapította az Irodalmi Jelen című havilapot, és pátyolgatja a fiatal írókat.

Szóval kedves írójelöltek (Hadas Bianka, Horváth Bori, Komor Zoltán, Nagy Zsófi és Román Dávid), érdemes anyagi alapot teremteni a regényíráshoz. Ha nem jön össze a gyógyszerkísérlet és a lámpatest-gyártás, megteszi az újságírás is. (klubhalo.hu)

(igen, báró!) Hatvány Lajos, ennek a „töltőtoll-koptató szegénylegénynek“ utolsó éveire a biztos nyomor lett volna jellemző. Nem lehetett mindenki Herczeg Ferenc – bár gondolom, a kommunista hatalomátvétel után még a régi Magyarország ünnepelt szerzője is nagyon szűkösen élt.

Az általam egyébként nem nagyon kedvelt Kádár-korszaknak megvolt az a sajátossága, hogy a legtöbb író, ha nem írt a rendszer ellen, meg tudott valahogy élni, sőt, voltak a rendszernek nem-kommunista érzelmi, jól fizetett nagyságai is. Nem akarok sok példát felhozni, de Csúrkai István például a hetvenes években ünnepelt, sikeres drámaíró volt és még a szamizdatba kényszerített Petri György sem nyomorgott, mert kapott fordításokat és külföldi ösztöndíjakat. Viszont nem sokkal a rendszerváltás után újra kitört a „morbus hungaricus“, s pár kivétellel a legtöbb írónak és költőnek az anyagi helyzete inkább rosszabbodott, mint javult. Egyes magyar folyóiratok már fizetni sem tudnak a munkatársaknak, csak a lap példányait nyomják a kezükbe fizetségként. Állam Bácsi félrefordítja fejét, új mecénások pedig nem teremnek minden fán. De bizakodjunk: van Balassi-kard, ilyen díj, olyan díj, babérkoszorú. És a pénztelenség már nem csak az irodalmárok kiváltsága – az egész országra jellemző. Ez ugyan nem vigasztal engem, de arra a következtetésre indít, hogy a szocializmus ál-egyenlősége helyett most (legalább is részben) megvalósult a szabadpiaci társadalom pénztelen-egyenlősége. Kivételek a BKV kiemelkedő munkát végzett (!) vezetői és általában az állami vállalatok friss nyugdíjazottjai.

„Az volt az elképzelésünk, hogy ha Rákosit sikerül kikapcsolni a politikai életből, biztos jelentős változás történik. Megvalósíthatónak tűnt az elképzelés, mivel S. Ákos a Honvédségnél dolgozott, ahonnan kézigránátot, és ezt-azt tudott szerezni. Terveink szerint Rákosi autóját robbantottuk volna fel, amikor megy a Parlamentbe, vagy éppen hazaérkezik. A lakásától nem messze, az Orbán tér környékére terveztük. Úgy gondoltuk munkaruhába öltözünk, egy kicsit megbontjuk az útnak a felületét, elhelyezzük a robbanóanyagot, és valaki majd figyel, amikor közeledik a kocsival, a másik pedig elindítja a robbanószerkezetet...”

(SEREGI BARBARA: *Interjú az A-00-10148-as elítéltelemmel. [Schrötter Tiborral]. Egyetemisták 1956-ról – Interjúk, elbeszélések. A Múzeum 1956 Emlékére Közhasznú Alapítvány 2005. évi pályázatának díjazott pályaművei. Budapest, é. n. 63. o.]*

„Rákosiék 1949-ben ott hagyták a zuglói villát és az Istenhegyi út környékére költöztek, ahol jobb védelem alatt álltak. Fenyő, a feleség ott fogadta barátját, Kovács Margit keramikusképzőművészt, aki őt erre a mesterségre-művészetre is tanította. Oda jártak Fenyő magyartanárai és mások, de ezeknek minden alkalommal több ellenőrző gyűrűn kellett áthatolniuk ahhoz, hogy bejussanak. Mi több, a ház személyzetének is nap mint nap meg kellett tennie ezt a fárasztó, macerás utat. Az éberség kezdett az egekbe hágni.”

(NEMERE ISTVÁN: *Rákosi Máttyás magánélete. Anno kiadó, é. n. 103. o.)*

„1950. január 9-én tartóztattak le a demokratikus államrend ellen irányuló szervezkedés miatt. (...) Az Andrássy út 60-ban (...) egy szorítóba fogták a bal kezem hüvelykujját, és szöveget vertek a hüvelykujam körömházába. Hát, borzalmas volt...”

(*Egyetemisták 1956-ról. SEREGI BARBARA beszélgetése Schrötter Tiborral. 62. o.)*

„Martinovics felemelkedett az ágyról és feldúlt, kétségbeesett arcán egyszerre a nyugalom csöndessége jelentkezett. Szeme többé nem volt kitérve, ajka nem reszketett többé. Csak a keze volt jég hideg, amellyel Livinska kezét érintette:

– Nekünk meg kellett halni. Mielőtt kihallgattak, mielőtt elítéltek volna, már bizonyos volt, hogy sorsunk meg van pecsételve. A császár akarja, hogy meghaljunk és a bíróság engedelmessé válik a császár akaratának. (...) A császár kimondta, hogy a jakobinusokat, a világszerte született, a napfény szülőit ki kell irtani. (...) Ah, csak addig élhetünk, amíg az első égő szurokkoszorút a Burg tetejére dobom!... Gyávák, kétségbeesettek voltunk. Hisz ha felégettük volna a fél országot, akkor se lehetne más a jutalmunk a hóhér pallosánál! Mi így semmit sem tettünk! (...) Mindig csak terveztünk”

(KRÚDY GYULA: *A magyar jakobinusok. In: „Szép csillag a honszeretet”... MNDSZ 4. sz. olvasókönyve 1951. Kiadja a Magyar Nők Demokratikus Szövetsége népművelési osztálya, Budapest. 17–18. o.)*

„...S. Ákos beleszeretett egy fiatal nőbe, aki feljelentette őt. Később, a tárgyaláson derült ki, hogy ez a fiatal nő egy ÁVO-s szakaszvezetőnek volt a gyűrés menyasszonya. Persze Ákos

erről semmit sem tudott, és volt olyan csacsi, hogy mindent elmondott neki, talán azért, hogy jobb színben tűnjön fel a kislány előtt...

Ez vezetett a lebukásunkhoz.

– Hányan keveredtetek bajba, mind a kilencen?

– Igen, mind a kilencen benne voltunk. Ebből S. Ákóst a Katonai Bíróság azonnal halálra ítélte.

– Mi lett a te sorsod?

– Tehát először nyolc évet kaptam, amit fiatal korom miatt átminősítettek öt évre, ebből négy és fél évet keményen le is

töltöttem. Azért négy és fél évet, mert fél évet a bányákban végzett munkából kifolyólag sikerült ledolgoznom. (...) Az ítélet után először Ceglédre vittek bennünket, a Fialakörúti Börtönbe. Ott voltunk több mint egy évet. Ennek az volt az oka, hogy tizenkilenc éves kor alatt nem lehetett senkit bányában dolgoztatni, ezért meg kellett várniuk, amíg nagykorúak leszünk. Akik betöltötték a tizennyolcadik

évet, elvitték a bányába.

(*Egyetemisták 1956-ról. SEREGI BARBARA beszélgetése Schrötter Tiborral. 63. o.)*

„Hadseregünk – a mi büszke reményünk – erő, pajzs, bástya.

A Párt és vele egy akaratban

a népünk, mint gránitszikla, szilárd.

A népet erős kézzel ki vezette

a térre, hol árad a nap?

Sztálin gyűjti a népeket egybe

vörös lobogója alatt.”

(JAKOB KOLASZ: *Sztálin. Részlet. Fordította Urbán Eszter. In: „Szép csillag a honszeretet”... 123. o.)*

„Mindennek a rémségfolyamatnak a fő kiterelője és végrehajtója ezenközben nap mint nap bekocsizott a villájából a pártközpontra, néha megmutatta magát a népek is. (...) Fenyő, ex-Koronyilova, most Rákosi Máttyásné helyzete sem lehetett könnyű. (...) És itt volt a férje, akit következetesen „Matyusának” nevezett. Aki ugyan minden jel szerint, nem nyúlt hozzá, hiszen impotens volt, külön is aludtak. Mégis, a jakut asszony számára ez az élet sok érdekességet tartogatott.”

(NEMERE ISTVÁN: *Rákosi magánélete. 109. o.)*

JUHÁSZ FERENC Kossuth-díjas költő:

TÉGED KÖSZÖNT MOST

Téged köszönt most, hetvenéves, téged köszönt e dal –
s e dalban 800 millió, öreg és fiatal.

Anyád sikongva szült, a drága, hol a grúz hegyek,
mint foszló csipkét fércelik a szálló felleget.

S hogy utolszór húnnya le nagy Iljicsünk oly emberi szemét,
– mint fekete kalászkok sokasága, zúgott, zokogott a nép –

a halhatatlan ravatalnál, Sztálin esküd szava szállt:

„magasra tartjuk Lenin elvtárs, a Pártunk zászlaját.”

(*Részletek. A teljes verset lásd in: „Szép csillag a honszeretet”... 259–260. o.)*

Sárközi Máttyás Bizarr

pészni ebből a kiadványból, immár afféle bibliofil-ritkaság. Akkor azért éreztem úgy, hogy a téma könyvecskebe kíváncsok, mert egyrészt attól féltem, hogy idővel elfelejtem az általam ugyan csupán gimnazistaként, de azért az irodalomra megkülönböztetett figyelemmel odafigyelő, és anyám révén irodalmi körökben forgoló tinédzserként átéltem kor anekdotakincsét, másrészt az vezetett, hogy 1980-ban a témáról odahaza még nem lehetett szabadon írni, könyvet kiadni. Tehát hiányt pótolta a tanulmány első változata, aminek még az volt a címe, hogy *A Rákosi-korszak irodalompolitikája*.

Tény és való, hogy a könyv nem egészen erről szól, inkább arról, ami az új kiadás alcímeként szerepel: *Élet és irodalom a Rákosi-korszakban*. Immár több tucatnyi tanulmány foglalkozik a kor irodalompolitikájával, komoly, nagy irattári kutatásra támaszkodó munkák. Nem ezekkel kívántam koncentrálni.

Az új kiadás anyaga bővebb, s nem hiányoznak belőle olyan történetek, amelyekre később bukkantam rá. Amikor új évszázadunk legelején megszűnt a BBC magyar nyelvű adása, a több mint hatvan év alatt felhalmozódott értékes hangfelvételeket CD-re másolta át egy kis brigád, hogy ezeket a lemezeket egyrészt a Magyar Rádió hangtárána, másrészt a Széchényi Könyvtárnak ajándékozzák. Sajnos, bizonyos hangszalagokat nem tartott megőrzendőnek a válogatóbizottság,

Mestyán Ádám

Összerezzen

Körbenyaldos a halál ilyenkor,
felkúszik a combjaimon,
lehúzza rólam a ruhát,
és amit régen megtagadtam,
kiteszi a szélnek. Összerezzen,
mondom, összerezzen a lélek.
Jó hónapja nem beszéltem magyarul.
Senki se tudja, mit takargatok
a bőröm alatt, miféle fertőzéseket
hoztam. Nem bírom a levegőt.
Hajópadlóm hajnalonként tágul,
ahogy egyre erősebb nap éri.
A múltkor mintha egy gyerekkori
szellem szólított volna meg az utcán,
nagyon görcsölt, de aztán abbamaradt.
Kiteszem az arcom a szélnek.

és néhány jobbra érdemes régi interjú és műsoranyag kidozásra került.

Az utolsó pillanatban mentettem meg például az ismert pesti konferanszié és humoros író, Vajda Albert beszélőjét, amire nem sokkal 1956-os menekülése és angolai letelepedése után kérte fel a BBC. Arról beszélt, hogy milyen nehéz mesterség volt a kabaréírás a diktatúra éveiben. Egyik története, amit szerepeltettem könyvem új kiadásában, arról szól, hogy a szokásos hétvégi rádiókabaré felvételét előzetes ellenőrzés végett minden alkalommal le kellett játszani a Rádió igazgatója, a Párt Politikai Bizottságában is helyet foglaló Benke Valéria előtt (aki idén tavasszal, nyolcvankilenc éves korában hunyt el).

Vajda Albert több számmal szerepelt az egyik kabarében, de arra a kis kuplérára volt a legbüszkébb, amit Rátonyi Róbert adott elő. Ez a dalocska, sikerült rímes sorokba szedve azt fedte fel, hogy a magyar cigaretták minősége kívánnivalót hagy maga után, a legolcsóbb cigi azért olyan bűdös, mert dohány mellett mindenféle szemét van benne.

Benke Valéria a sanszon lejátszása alatt idegesen fintorgott. Ennek láttán a Rádió párttitkára az utolsó hangok elhalása után azon nyomban támadásba lendült. A földig leszárdta a szerzőt, amiért merészelt sértő paródiát költeni a magyar állami dohányipar dolgozóinak munkájáról.

Ekkor megszólalt Benke elvtársnő és azt mondta: – Nekem speciel tetszett ez a vidám csasztuska. Nagyon ügyes.

A párttitkár pillanat alatt hangot váltott, és az építő kritika fontosságáról kezdett beszélni. Benke Valéria még mindig fintorgott, s hamarosan kiderült, mi bántja. Ebéd közben két foga közé szorult egy kis húsdarabocska, azt böködte a nyelvével. Olyan bizarr kor volt ez, kérem szépen, amikor egy félreértett fintonn miatt kenyérkereső állását veszíthette egy sikeres kabaréíró.

E lég nagy melléfogás, komoly félreértés, sőt az igazat megvallva súlyos tévedés volna azt állítani, hogy a lopás bűn.

És ha nem melléfogás vagy tévedés, akkor szándékos félrevezetés, célzatos ferdítés ez, még rosszabb esetben a bűn fogalmával való visszaélés. Persze, ezzel a fogalommal különben is szinte csak visszaélések történnek.

Könnyű ebédem, a párolt zöldségek elfogyasztása után negyedórát, félórát pihenek. Azután sétálni indulok. Séta közben a járdakövek réseit figyelem, a repedéseket és a töréseket. Rajzolatukat annyira ismerem, hogy leszegett fejjel, lábam előtt a földet nézve is eligazodnék már. Időnként felveszek egy-egy falevelet, megforgatom az ujjaim között. Nézegetem, néha megszagolom. Amelyik megtetszik, magammal viszem. A nappaliban hosszú, széles asztal áll, fehér vászonnal letakarva, ezen száradnak a levelek. Fák, bokrok, cserjék levelei. Kőris, tölgy, nyír. Ritkábban, ha az erdőig sétálok, vadszőlő, som, fűz. Olykor egész sok falevél hever az asztalon, és mindegyik másképp görbül száradás közben. A kőrisé domborodik, a juharé homorít. A som levele úgy ráncosodik, hogy megőrzi karcsún ívelő idomait.

Leveleket őrizgetni persze felesleges. Miután elszáradtak, visszaviszem őket a helyükre, gyakran éppen ugyanaz alá a fa alá, ahonnan elvettem. Mindössze kitérőt tesznek, áthaladnak a szobán, akár egy színeit váltó lassú áramlás. Nem gyűjtök, nem őrzök meg semmit, mint mondtam. Be kell vallanom azonban, hogy az ellopott holmik között akadt valami, amitől nehezen tudtam megválni. Egy japán kerámiaedény, amelyet a nagybátyámtól hoztam el. Mi tagadás, ez engem is megbabonázott, de nem azért, mert a nagybátyámtól nyúltam le. Máskor is előfordult, hogy rokonokkal vagy ismerősökkel dolgoztam, az esetek többségében ezek a beavatkozások jó eredménnyel jártak. Ismervén ugyanis a célszemélyeket, sejtettem, melyek a legsebezhetőbb pontjaik. A nagybátyám élete legnagyobb élményének tartotta a japán utat, ennek volt a legértékesebb, már-már jelképesse növekedő emléke az a kerámiaedény. Biztosra vehettem, hogy ettől kell megfosztanom őt, hogy magába forduljon végre – és egy szeles őszi délelőttön észrevétlenül elemeltem. Csakhogy ebben az esetben, bevallom, mégse a nagybátyámnál remélt kedvező fordulat volt a legfőbb ösztönzőm (noha ebben a fordulatban többé-kevésbé biztos lehettem); sajnos ezúttal éppenséggel maga az edényke volt, ami mozgatott, úgy éreztem, mindenképp meg kell szereznem. Ellenállhatatlan erővel vonzott.

A nagybátyám sokszor elmesélte, hogyan talált rá egy faluban a műhelyre, ahol az idős mester dolgozott. A műveletek és eljárások, amelyekkel a kerámiák készülnek, négyszáz éve nem változtak, négyszáz éve, magyarázta nyomatékkal. Az agyagot hosszú ideig érlelik, közben többször megmozgatják, átdolgozzák, és mintegy tíz-tizenkét év után, amikor a megfelelő állagot eléri, csak akkor kezdik megmunkálni, könnyedén, alig érintve, simogatva – és miközben magyarázott, átszellemülten formáztatta ujjaival a levegőt. Lélegzetállító gyorsasággal dolgozik a mester, mondta, a hosszú érlelés után szinte percek alatt készülnek el azok a megkapó csészék, edénykék, vázák. Ezután kiszáritják, majd az évente mindössze kétszer, az őszi kezdetén és a tél legvégén begyűjtött kemencében kiégetik őket, alaposan megválogatott fával tüzelve, négyszáz éves gyakorlat alapján. És a legcsodálatosabb ebben az egészben az, folytatta valamivel csendesebben, hogy noha a módszerek, a műveletek, az eljárások változatlanok, maguk a csészék, edények és vázák mégis egyedülálló erővel jelenítik meg annak a kornak a lelkét, amelyben készültek. Ha egymás mellé raknánk az apák, a nagyapák, a dédapák idején alkotó mesterek kerámiáit,

mondta halkán, ezek az edények minden tudományos kutatásnál pontosabban rajzolnák ki a japán lélek szép és szomorú történetét.

Miközben beszélt, egyre biztosabb voltam abban, hogy ha majd egy szép napon ellopom azt az edénykét, másképp fog gondolni a japán lélekre.

Ebben a kivételes esetben azonban, még egyszer megvallom, nem a nagybátyám felébresztése volt az elsődleges célom, hanem sajnos maga a kerámiaedény. Rendkívül erős hatással volt rám, képtelen voltam ellenállni neki. Ettől persze zavarba

jöttem, hiszen a kötődések és ragaszkodások feloldására irányuló gyakorlatok kétségtelen kudarcát jelezte ez a sürgető vágy. Ám úgy éreztem, csak akkor érthetem meg, miért babonáz meg ennyire, ha elcsórom. Egyedül így tudhatom meg, mit jelent nekem ez az edény. Abban reménykedtem,

hogy ha erre választ kapok, a megbéklyózó hatása elmúlik valahogy, és akkor végleg megszabadulok.

Kicsi tárgy volt, kényelmesen elfért az egyik tenyeremben, és már a legelső alkalommal nyugtáztam, milyen jóleső érzés kézbe venni. Színének alaptónusa a barnának egy se nem sötét, se nem világos árnyalata volt, amelyet az egyik oldalon egy érintésnyi sötét folt tört meg; alakjában egyaránt tükröződött indulat és mérséklet, szelidség és erő. A féken tartott energiák formáltak az edényt, és mintha valamiképpen továbbra is ezek munkálnának benne. Alul, nagyjából az alsó harmadánál öblösödni kezdett; mielőtt még azonban ez az öblösödés kidülledt volna, megtorpant, és onnan kezdve egyenesen emelkedett felfelé, kimérten, mégsem egyhangúan. Felül pedig, a felső harmadánál hirtelen befelé hajolt a pereme – mintha azt jelezné, hogy első pillantásra ugyan közönséges edénynek tűnik, amely nyitott és befogadó, voltaképpen azonban nem így van... Mert ez az edény önmagába záródik, és egyedül önmagát tartalmazza, és esélye sem lehet senkinek arra, hogy gyakorlati célokra használja.

Szép volt, de teljesen hasznavehetetlen, és ez csak fokozta a varázsát. Mégsem ez a nagyvonalú feleslegesség volt benne a legizgatóbb, nem ez a merész öncélúság. Sokkal inkább a sötétebb folt, az a fekete seb az oldalán, és felül, az edény száján esett elváltozás. Volt ugyanis a peremén egy benyomódás, egy szándékos hiba vagy sérülés. Az alakja, a színe, a szélben lengő fűszálakat mintázó három halvány ecsetvonás az oldalán, mindez a szép megtestesítője volt, ugyanakkor azonban az a hiba a szélén és az a zavaró folt az edény oldalán mindjárt sebet is ejtett ezen a szépségen – amitől viszont, különös módon, ez a lefegyverző báj mégse lett érvénytelenebb, nem lett kevesebb, éppen ellenkezőleg. Mintha ezektől a sebektől és törésektől vált volna hihetőbbé, igazabbá és teljesebbé.

Ez az edény úgy hozta szinte tapintható közelbe a szépet, hogy közben mégis elérhetetlenül távol maradt.

Ezt kellett valahogy megértenem, hogy meg tudjak szabadulni végre.

Hogy sebekkel és sérülésekkel kell őrizni a szépet, mivel nem jelenhet meg és nem létezhet másként, mint védtelenül és megsebezve.

Mire a sétából visszaérek, és a leveleket, amelyeket útközben találtam, az asztalon elrendezem, addigra már késő délután van, és a rézsütös napfényben hosszúra nyúlnak az árnyékok, mint eső után a giliszták a pocsológyökben. Főzök egy teát, és a gőzölgő csészével az ablakba ülök. A folyó hullámain figyelem, ahogy az alkony közeledtével kisimulnak és megnyugodnak. Amikor a hídon az oransz lámpák kigyulladnak, keskeny sávokban ringatóznak a vízen a fények. Sima víz, úszó fények, közelgő alkonyat.

És felettük az ég.

A sötét égboltozat.

Danyi Zoltán Kőris, tölgy, juhar

Kecskési Tollas Tibor

Bebádogoznak minden ablakot

Az életből csak ennyi fény maradt,
Csillagos ég, tenyérnyi napsugár.
Ezt vártuk nap-nap, homályos falak
Üregéből estéknként-délután.
S elvették ezt is, a tenyérnyi napot:
Bebádogoztak minden ablakot.

Tágult szemekkel kék tengerét látom
Nápolynak, s fénylő partjai felett
Még vár a Vezúv, pipál és a tájon
Barnára lesült boldog emberek.
Látjátok? Ebben élünk, mint vakok,
Bebádogoztak minden ablakot.

Tízen fekszünk egy fullasztó szűk lyukba,
A szánk kapkodja be a levegőt,
Mint partra vetett halak kopolytúja
Tátogunk némán – s érzed, nincs erőd
Szívni az étel s ürülék szagot:
Bebádogoztak minden ablakot.

Az Alpeseknek fenyves illatából
Míg csokrot küld a hús nyugati szél
És lelket öblít fenn a tiszta távol
S mosolygó hegyek hószaga kísér,
Itt tegnap társam tüdőbajt kapott,
Bebádogoztak minden ablakot.

Csendet hasít a sétahajó kürtje.
A falon sikló leánykacagás
Nem visszhangzik már zengőn a fülünkbe
S az ezersípú nyár nem orgonáz.
Süket a cellánk, minden hang halott,
Bebádogoztak minden ablakot.

Túl Barcelona kertjein szitálva
Egy barna asszony meleg hangja bűg
És alkonyatba pendül a gitárja.
Hol táncolóktól tarka még az út;
S fülünkbe folynak az ölmos napok...
Bebádogoznak minden ablakot.

Tapintanánk a bársonyos egekbe,
Ujjunk hegyéből kiserken a vér.
Mint koporsóba, be vagyunk szegezve,
Csak daróc szúr, vagy poloska ha ér.
Simogatnánk a sugaras napot –
S bebádogoztak minden ablakot.

Londonban bál van, sima termén siklik
A sok selyembe öltözött leány.
Puha hajuknak hamvassága izzik
Lágy bútoroknak tükrös hajnalán.
Nyugat táncol – tán végképp eladott?! ...
S bebádogoztak minden ablakot.

Nyelvünket mosta friss tavasz zamatja
Most nyögve nyelvük nyirkos kortyait
Az alvadt bűznek, hol minden falatra
Émelygő gyomrod felfordulna itt.
De lenyeljük e végső falatot:
Bebádogoztak minden ablakot.

Az éhség marta testünket telt álom
Lakatja jól – és ínycenc ételek
Ízét kínálja Párizs – szinte látom,
Hogy küszik el a neonfény felett
A Néma Rém – s nem lesz több hajnalod ...
Bebádogoznak minden ablakot!

A rádiók csak üvöltsek rekedten
A szabadságot s az ember jogát.
Itt érzi csak befalazott testem
A milliókkal Moszkva ostorát.
S Váctól Pekingig zúgják a rabok:
– Ha nem vigyáztok, az egész világon
Bebádogoznak minden ablakot!

Később, miután Borges és Tejve befejezik a fürdést, s felváltja őket Cross és Search a vahinéikkal, megjelenik a lépcsőn a francia orvos. Kissé megdöbbenve bámul ránk, nem lehetünk valami szívdertő látvány.

„Köszönöm, hogy eljött – üdvözlöm –, s nézze el, hogy ilyen ázott állapotban vagyunk. De a zuhogó esőben voltunk kénytelenek hazajönni...”

„Nem lehetett valami kellemes...”

„Nem volt az!... Mi van a barátommal?...”

„Alszik – mondja a francia orvos és leül. – Az utazás is megviselhette, az izgalmak, s az itteni klímához is még alkalmazkodnia kell...”

„Iszik egy whiskyt velünk, doktor úr?”

„Igen – bólint a francia, és rágyújtva, figyelmesen nézeget bennünket. – Tehát igaz – jegyzi meg elégedetten, és kortyol poharából. – Elmentek a bálványhoz?”

„Túléltek – nevet Álvaro, kivillantva vakítóan fehér fogait. – Igaz, hogy nem volt könnyű...”

Röviden összefoglalom kirándulásunk történetét, a francia orvos elképedve hallgat.

„S én még azt hittem, hogy a maorik szokásos túlzásra való hajlama, legendaépítő tehetsége magyarázza bele ebbe a ki tudja mikor és kik által készített kőfejbe a sátáni tulajdonságokat, amelyeket, hiszen egyszer én is láttam, sajátságosan démonikus, ijesztő kinézése is kiválthat. De hogy szuggerálta volna magukat, hogy négy és fél órát magukon kívül voltak, hát ha nem Ön mondaná, kedves Ricardo, nem is hinném el... Éreznek valami fájdalmat? Fáj-e a fejük, szürke a mellkasuk, a hátuk? Ha bármi történik, azonnal küldessen utánam és jövek... Ez nem vicc, drága barátom, csodálkozom, hogy ilyen könnyedén veszik, mintha egyáltalán nem is történt volna semmi magukkal...”

Kiissza poharát, szertartásosan kezét csókol a köpenybe burkolozó Lídiának, kezét ráz Alvaróval és velem, kifeszíti hatalmas fekete esernyőjét és kilép az esőbe. – „A kocsimig eljutok valahogy” – szól vissza a vállá fölött és eltűnik.

Lovecraft és Soares is kiabálnak, hogy befejezték, mehetünk.

Álvaro Noahval tűnik el az egyik gőzölgő fürdőszobában. Én Lídiával lépek be a másikba.

„Na, végre – sóhajt Lídia és ledobja köpenyét, meglepődve látom, hogy alatta meztelen. Lehajol, kimossa, kistürolja a kádat és megengedi a vizet. – Na gyere – húz magához és szája möhön tapad a számra. – Egy forró fürdő mindenképpen jót fog tenni...”

„De azért jó volt Ravennában, az ariánus keresztelőkápolnában – mondom, miközben ő önfeledten ringatózik az ölemben, s a gőzben kihívóan csillog zöld szeme.

– Csak az volt borzalmas, amikor a Jordán folyóistene átalakult a bálványá... Ez azt jelenti, hogy képesek voltak belépni az emlékeinkbe...”

Aztán hosszú percekig nem szólal meg, lehunyja szemét, érzem, hogy össze-összerándul, majd felsikolt és kienged magából.”

„Az orosz tiszttel jobb volt?” – kérdezem.

Bosszúsán néz rám. – „Ez most nem volt fair – sottogja. – Én is kérdezhettém, hogy hogyan volt Noahval, de nem kértem. Más volt.”

„Bocsáss meg – kérlelem. – Butaság volt megkérdezni...”

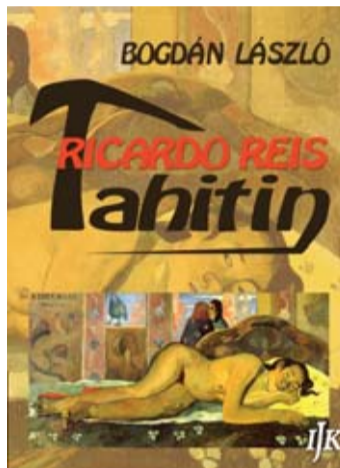
Bogdán László RICARDO REIS TAHITIN (részlet) A MUTÁNSOK

„Eljutunk mi még Ravennába?” – kérdezi, és sóhajtva simogatja a hátamat. – Vagy Velencébe?”

„Miért ne jutnánk? Borges már vett egy jachtot, jövő héten hozza Pedróék, tudod, az argentin tengerészek, akikkel elsüllyedt gályákra vadásztunk, de már most van annyi pénzünk, hogy léghajót vagy akár repülőt is vásárolhassunk – nevetek, és elnyújtózom a forró vízben. – S ha a kirándulásunk sikerül, s megtaláljuk az elsüllyedt holland hajót, bankszámlánk csak növekedni fog...”

„En azt hittem, többé nem mozdulunk el erről a szigetről – mosolyog Lídia és beszappanoz. – Azt hittem, hogy életünk végéig itt maradunk...”

„Azért még én is szeretnék utazgatni – nyugtatom meg. – Tavasszal elmegyünk Itáliába.”

Anyám, Kunigunda, egy szép napon, úgy estefelé, magára öltötte legszebbik, legdíszesebbik, esküvői öltözetnek szánt ruházatát, és szolgálólányával együtt ki-
osont a vár kapuján.

Nyáridő volt, a várbeliek, akárcsak a külső cselédek mindegyike ezer dologgal volt elfoglalva. Így nem vették észre a kisasszony és hűségese cselédlánya távozását. Az sem tűnt fel senkinek, hogy anyám tányérján aznap érintetlenül maradt az estebéd. Régen megszokták már, hogy sokszor egész nap az erdőben csatangel. Tulajdonképp sohasem törődtek túlságosan vele. Sok testvére közül ő volt a legfiatalabb. Szinte észrevétlenül cseperedett fel, nevelésével bizony nem sokat fáradoztak.

Tizenöt éves korára olyan lett, mint egy szép, mezőn nőtt vadvirág, kedves és szemnek tetszetős. Ekkorra már testvérei is felfigyeltek rá. Főleg a nála csaknem tíz esztendővel öregebb Polixéna néném, aki ebben az időben már a népes és hatalmas család fejének számított. Nem, nem ő volt szülei legidősebb gyermeke. Az elsőszülött Gábrriel bátyám, Miklós édesapja volt, de ő mással nem törődött, mint a csillagok fürkészésével.

Örökké az eget vizslatta, avagy különös ábrákkal teli, ódon fóliánsait böngészgette. Nem sok vizet zavart, különösen amióta idegenből hozott terekeny és szép felesége, aki ezen a világtól elzárt helyen soha otthon nem érezte magát, gyermekágyban meghalt. De ha ez a tragédia be nem következik, Gábrriel bátyám akkor sem foglalkozott volna a birtok ügyeivel.

A többi testvért pedig az uralkodni vágyó Polixéna néném fölényesen uralta akaratával.

Amióta felserdült, tulajdonképp ő parancsolt a várban mindenkinek.

Ki is tudott volna ellenállni a belőle sugárzó delejes, bénító erőnek? Itt mindenki neki engedelmességet, az ő szavát leste.

Mire anyám nagyocská lány lett, néném sürgősen férjhez adta volna.

Talált is neki gazdag vőlegényt. Anyám szelíden egyezett bele a házasságba, mintha a jövődjő férj előrehaladott kora, valamely csetepatéban szerzett sántasága cseppet sem zavarta volna. Különb, mindössze egyszer látta azt, akinek három hónap után kezét kellett nyújtania. Mindössze egyszer, amiddőn az öregedő lovag néhány szolgálóember kíséretében a várba látogatott, háztűznézőbe. Anyám derűs mosollyal fogadta, szemérmes, mégis valahogy vidám pironkodása mindenkit megtévesztett, még a sasszemű Polixénát is.

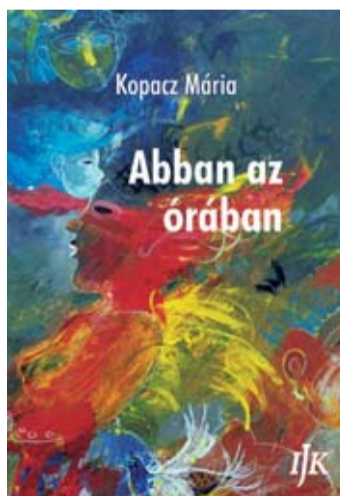
Kopacz Mária ABBAN AZ ÓRÁBAN (részlet) KUNIGUNDA

A következő két hónapban, Isten tudja miként, valósággal megállt az idő, a napok különös lassúsággal teltek, a reggelektől végtelen távolságra lapultak az éjszakák. A várbeliek mindennapos tevékenysége észrevehetően csökkent, mintha a növények és állatok fejlődése is megállt volna.

Polixéna húga esküvőjére készült. E két hónap alatt is serény maradt, akár ha az emberek, sőt a természet rendkívüli lustasága rá egyáltalán nem lett volna hatással.

Aztán eltelt a hatvan nap, melynek furcsaságára máig sem tud senki magyarázatot adni, eltelt a hatvan nap, és akkor már csupán harminc maradt a tervezett menyegzőig. Anyám, Kunigunda továbbra is vidáman cseverészett a kelengyét készítő asszonynéppel. Időnként ki-kiszökött a vár körüli erdősebbe. Ilyenkor órákig távol maradt, senki sem tudta, hol járkal, de egy dolog bizonyos: e csatangeléséből mindig holtfáradtan, arcán töretlen derűvel került elő.

Már elkészült a gyönyörű menyegzői ruha. Anyám nevetve próbálta magára, rózsás arcát nézegetve Polixéna ezüst nyelű tükrében, s amikor perdült egyet, ruhájáról fehér habként hullottak alá a csipkék. A cselédek kedvtelve bámulták, mosolyogva rakosgatták a kelengye sebtében szőtt darabjait a ládába, melyeket az új asszony majd magával visz esküvője

„Sietnünk kell – sottogja Lídia. – Háború lesz, Ricardo. Te mostanában mással voltál elfoglalva, nem követted az eseményeket, de hidd el, a háború elkerülhetetlen.

Hitler törleszteni akar Trianonért az angoloknak és a franciáknak, s Mussolini a szövetségese.

S akkor még ott van a kiszámíthatatlan bolsevik vezér is...”

„Tavasszal elmegyünk – ígérem, és most én kezdem szappanozni a testét. – Csak azt nem értem, hogy te hogyan tértél olyan hamar magadhoz.”

„Amikor elindultatok Pomareval, ideadtad a varázstükröt. Nem emlékszel? Ott volt a zsebemben, pontosan a szívem fölött, s megvédett!... Így csak egy kissé aléltam el, nyoszörgésedre azonnal magamhoz tértem, de így is időbe került, amíg vissza tudtalak hozni téged is.”

„Hol a tükör?” – kérdezem izgatottan.

„A köpenyem zsebében – nyugtat meg. – Bebugyoláltam egy kendőbe, nehogy valami sérülés érje.”

Felemelkedik, kilép a kádból és köpenye zsebéből előszedi a zöld kendőbe burkolt tükröt, kibontja és a kezembe adja, de a fekete üveg elhomályosul a gőzben.

„Majd a szobában megnézem” – mosom le magam, s már lépnek ki a kádból, amikor megkér, mosnám meg a haját.

Visszaülök s elkezdem.

Szerelmünk havában vallotta be, ez nála a szerelem és a bizalom legfontosabb jele, soha senkinek még eddig nem engedte meg, hogy megmossa a haját, még az édesanyjának sem.

Dörzsölöm, majd tiszta langyos vízzel öblögetem, közben masszírozom a tarkóját és a fejét.

Megelégedetten szuszog.

„Köszönöm, kedvesem – mondja és megcsókol. – Olyan fáradt vagyok, hogy egyedül nem boldogultam volna, még a karom is alig bírom felemelni.”

Megtörülközünk, magamhoz veszem a zöld kendőbe visszacsomagolt fekete tükröt, s fürdőlepedőbe burkolozva megyünk a szobánkig.

Az ablakot előrelátóan becsukta valaki, elég fülledt a levegő.

Amíg én kitárom, s a ventilátorokat is bekapcsolom, Lídia megtörülgeti a tükröt és leteszi a déli asztalkára, a fekete és a fehér gyertya közé, s az ajtóhoz sétálva leoltja a villanyt, majd szertartásosan gyűjti meg a gyertyákat, s tiszta kendővel dörzsöli hatalmas vörös sörényét, amelybe annyiszor tettem már az arcom...

Egymást átölelve hajolunk a tükör fölé, az antracit felület azonnal vibrálni kezd és váratlanul megjelenik a hold arca, valamiféle kódalokok gomolyognak előtte.

Bogdán László: Ricardo Reis Tahitin, Irodalmi Jelen Könyvek, 2009

után ura hajlékába. Gyönyörködtek a friss, fehérített vászonneműben, a színes, virágokkal hímzett terítőtkben, örvendezve sottogták maguk között, hogy kedves kisasszonyuk a jelek szerint nem idegenkedik a násztól, hisz szép orcáján állandó elégedettség honol. A család tagjai pedig egyáltalán nem törődtek a szolgák menyegzői előkészületeivel. Mindegyikük saját dolgával foglalta el magát, Kunigundával, anyácskammal egyikük sem gondolt.

Így történhetett, hogy távozásá észrevétlen maradt. Csak másnap reggel kezdték, nevét kiáltozva, keresni. Persze hiába, a huzatos, hideg termekben csupán a visszhang feleltetett, csúfondárosan vissza-visszaküldve a hívó szavakat.

A váron kívül sem lelték nyomát. Nagy sokára, két nap elteltével döböntek rá, hogy anyám a nem kívánt menyegző elől menekülve egyszerűen megszökött. Egy parasztember, aki aznap szokatlanul késő óráig dolgozott a mezőn, látta őt és szolgálólányát az országúton. A cseléd kezében nagyocská, nehéznek tűnő batyu volt. Anyám ruháján frissen hullott hónap látszottak a csipkedések. A paraszt ámulva nézett utánuk, míg csak el nem tűntek a láthatáron.

A család döbbenete határtalan volt, de nem sokat firtatták a történeteket.

A már majdnem kész kelengyét anyám egyik idősebb, még pártában levő nővére kapta meg az öregedő vőlegénnyel együtt, aki bár nem örült a cserének, de – mivel mindenképpen elszánta magát a házasságra – nem is zúgolódott túlságosan. A menyegzőt pontosan egy hónap múlva tartották, hihetetlen pompával.

A menyasszony sápadt, szeplős arca kipirult az örömtől, amikor a kápolna oltára előtt kezét nyújtotta veres dolmányban feszítő vőlegényének.

Habár az esketés alatt nagy hirtelen fergeteges esőzés támadt, ami mindenki szerint az új asszony meddőségének biztos jele, anyám fonnyadtacska nővére hét esztendő alatt mégis hét kisednek adott életet, akik azonban, sajnálatos módon, pár hónapnál tovább dajkájuknak gondot nem adtak, e sivár földi lét helyett inkább a mennyei anygalkák fényeskedő karát választották.

Kopacz Mária: Abban az órában, Irodalmi Jelen Könyvek, 2009

Az empátiám és a másfél évtizedes alternatív színházi tapasztalat nagy segítségemre volt, s van is íróként. Elsztorizhatnék egy darabig arról, hányszor kellett megmutatnom a csuklóm, hogy tényleg nem nyiszáltam el az ereimet, de a vénámra is kíváncsiak voltak már, lövöm-e magam heroinnal. Kaptam levelet, amelyben a szüleimet sajnálták, hogy kiírtam őket – azt is hozzáfűzték, hogy megérdemelték, ha ilyenek... Egy nagyon szép lány azt mesélte el, hogy voltak részek, amikor legszívesebben megvert volna azért, amit olvasott. Ha csak a felét megéltém volna az Elveszettnek, már rég nem élnék. Több ismerősöm hányattatása, későbbi halála/öngyilkossága (fürdőkádban hajszerítéssel, völgyhídról leugorva...) indította el bennem ezt a regényt, és azok az erős szituációk, amelybe beleszórtam. Negyedéves egyetemistaként egy novemberi délután Pynchon Entrópiáját olvastam, s meglepetésemre több eleme megismétlődött aznap este, amikor beugrottam egy barátom albérletébe – egy hangszórón ült valaki, a másik hangszóróban pedig egy cigaretta hamuja táncolt, közben az illető kozmikus problémákról magyarázott fennhangon, a konyhaasztalnál fűveztek páran... Az Elveszett témáját egyszerre adta az, ami ma – a regény jelen ideje 2005 – történik, és annak a tudata, hogy vajmi kevésben különböznek a problémáink az örök emberitől, legfeljebb a helyi színezet könnyebben befogadhatóvá teszi azt, amit írok, semmint ha a Háború és béke irdatlan méretű folyamat. És talán az egészét átlengő ironia sem elfelejthető.

– *Bret Easton Ellis Nullánál is kevesebbre és az Elveszett számomra kölcsönösen felidézék egymást. Bár a kulisszák mások, a szereplők beszédtemái is, de a tétek ugyanazok. Zalán Tibor második Papírvárosa, az Eltévődve című regénye szintén az Elveszett előképeknek tűnik. Valóság ezek a kötetek? Vagy inkább csak félreértés-félreolvasás? Voltak-e irodalmi mintáid, eszményeid a regény tervének kidolgozásakor?*

– Jó pár éve alig jutott időm olvasni, talán többet is írtam, mint egészséges. Megtisztelők az irodalmi párhuzamok, s szégyenkezni is kell, mert Ellis művét nem olvastam. Zalán Tibort tiszteltem, szerettem, a Schwab-trilógiámnál még szerkesztőnek is felkértem, de a témaválasztáson és a szenvedélyesen túl nem érzek kapcsolatot a két regény között. A szöveg amúgy terhelt intertextuálisan, a már említett Pynchon, és számos más irodalmi mű szerepel: Bulgakov Mester és Margaritája, Tolsztoj Kreutzer-szonátája például, de még a Bibliát is megemlíthetem a szövegképzésben oly fontos mottók miatt. Az Elveszett egyrészt nagyon tudatos írás, másrészt olyan feladatot vállaltam fel benne többször is, amely az akkori szellemi teherbírásom határait feszegette. Mivel a szellemi-fizikai erőfeszítés eléggé lekötött, tudatosan nem feltétlenül, de tudattalanul még kapcsolódhattam akár Ellis világához, de másokhoz is. A sokat idézett Arany János bemondás illik ide: „Gondolta a fene!” Esményeim voltak természetesen. A mai világ megragadására törekedtem, a maga ellentmondásosságában. Amennyire rálátása lehet erre egy kortársnak. A magam kívülállásából indítottam. Tavaly ledöbbsentem, amikor rádiós felkérésre elolvastam Philip Roth tetralógiáját. Sok mindenben magamra ismertem, a mód-szereimre, tudatosságomra (bár én sokkal jobban bízom az ösztöneimre, mint a bevált sémákra, Roth-nál több üressjára, rátra bukkantam, de ez lehet a fordítás következménye, vagy a magam botorsága). Nagyon inspirált a szövege. Szóval úgy hatott rám Philip Roth, hogy nem is olvastam.

– *A sváb-könyvekben is, a tavaly megjelent Hollandi mártásban is nagyon erős az önéletrajziás. Az Elvesztetben szintén hangsúlyos az elbeszélő és a szerző összemosása. Minden prózai munkád kínál egy olyan olvasatot, hogy itt most Balogh Robert beszél önmagáról. Úgy tűnik, szerzőség tematizálása nem is téma, de alkotói módszer. Honnan ez az reflexív figyelem? Mi a funkciója? Megtartod tovább munkáidban is?*

– Verset-prózákat egyaránt írtam a legelejétől – már 16 éves koromtól fogva. Rövid alanyi korszak után sokkal jobban foglalkoztatott mindaz, ami nem én voltam. Nem saját magam írtam meg, hanem mindig valami, valaki mást (erre törekedtem). A Schwab-trilógia volt az, ahol mindezen sikerült túllépni, s a látomásra, lebegésre hajlamos szövegvilágom megkapta azt szilárd alapot, amelyről képes voltam úgy elrugaszkodni, hogy más számára is érthetővé válhatott a röppálya íve. Amikor az írás aktusát, az író személyét, vagy még inkább a kutatást magát részévé tettem a trilógiának, akkor nem tettem mást, mint hogy a legtermészetesebben viselkedtem. A szöveg elkezdte írni saját magát. En meg engedtem. A reflexivitás alapelemem. Az, hogy törekszem a rálátásra, az összefüggések feltárására, a szálak kibogozására, az kiskorom óta bennem van. A miért is? Feltehetően ez a személyiségem alapvonása. Miért tagadnám meg magam? Vagy hát miért is ne?! Illetve ide tartozik az, hogy el-eltettem szövegeimet Bertók Lászlónak, az Elveszett felütésében részben egy ilyen beszélgetést írtam meg. Mostanában más módon írtam pár szöveget, előtanulmány gyanánt egy újabb regényhez. A mindentudó és a kissé tájékozatlan narrátor között ingáztam. Viszont az önéletrajzi vonal elsődlegességgel vitába szálltok. A Hollandi mártás esetén nem tagadtam el, hogy egy személyesen megélt tragédia szerepel a könyvben. De egészen másról van benne szó. Ahogy a Schwab-trilógiát nagyanyám szavai indították meg bennem, s ez a forrás közel tíz év alatt jutott el addig, amit az egyetemese emberi szint

jelent számomra, amikor már nem rólam vagy rólad esik szó, hanem az Akárkiról. A Hollandi mártás sem rekedt meg a saját fájdalommal. Az objektivitás és a kívülállás erősebben hat ilyen körülmények között, mintha együtt sír író és olvasó. És azt, hogy mennyi a konstrukció és a megélt élmény a műveimben, azt talán már én sem tudom biztosan. Nem hogy más!

– *A pszichiátria világának megjelenítése, a megjelenítés realiztikus módja több kritikusanak feltűnt. Az ábrázolás részletező pontosságában sokan valószínűleg érdeklődést és gondos írói munkát látnak. Nekem inkább gyanús volt. Azt a gyanút ébresztette, hogy a félelem mozgatja a precíz megmutatást, a látott kép elemzését. Mintha maga Balogh Robert rettegne attól, hogy egyszer elborul az elméje. Hogyan*

Színről színre látni

készült a regénynek ez a része? Mit jelent számodra a pszichiátria?

– Nincs bennem félelem a tériszonyon kívül, illetve kiskoromban rettegtem a pókoktól... Természetesen lehet igazad, hogy rettegek az örültektől, bár úgy vettem észre, inkább vonzom őket. Azon komolyan elgondolkodtam magyar szakos bölcsészként, ne végezzem-e el a pszichológia szakot. Bizonyos helyzetekben úgy megnyílnak nekem akár még ismeretlenek is, hogy magam is csak csodálkozom. Megtisztelő és zavarba ejtő az őszinteség foka. És látogattam már meg ismerőseimet pszichiátrián. Nem tartom szégyenletesnek azt, ha valaki elesik, s nem tud rögvést felpattanni, vagy urambocsá, segítségére szorul. Mindig érdekelték a bolondok, a vértanúktól inkább félttem. Rokonszakma – ha lehetek cinikus –, hiszen egy dologhoz ragaszkodni a végsőkéig vagy örületet, vagy vértanúságot eredményez. Talán csak PR kérdése az egész. A pszichiátria gyógyszeres részétől elborzadok, de igenis vannak olyan helyzetek, amikor éppúgy újra kell indítani az embert, mint a számítógépet, ha összeakad pl. az operációs rendszer. Fontosabbnak tartom a pszichoterápiás tevékenységet, a beszélgetést, a művészetterápiát, a feltárást, azt a folyamatot, amikor kitágul az önismeret és eljut(hat) valaki oda, hogyha nem is tud feltétlenül változtatni, de elfogad valamit.

Az Elveszett esetében segítségre szorultam. A főszereplőm spirituális identitáskrizise, mint megtudtam, aktuális mostanában ez a kórkép, és nem is én találtam ki, mert szerepelt már konferencián hasonló eset. Egy ismerős pszichológustól kértem segítséget, ő elirányított egy fiatal, de tapasztalt pszichiáterhez. Amikor felvázoltam neki a főszereplő problémáit, kevésbé tudta elhinni azt, hogy ezek nem az én problémáim, hanem egy teremtett alakéi, de miután megírtam a részt, s mintegy lektoráltattam vele a folyamatot, elvittem hozzá a majdnem kész szöveget, láttam rajta a változást.

– *Főhősöd (ilyen-olyan kényszereknek engedve ugyan, de mégiscsak) kilép a rendszerből, megszakítja a rossz spirált. Éreztél már hasonlót írói pályáddal, az életmóddal kapcsolatban? Megvolt valaha a hátraarc csábítása? Volt olyan trauma, aminek hatására magát az írást is beledobta abba a serpenyőbe, amelyben az ember méricskéli, mi mennyit ér?*

– Főhősöm eljut az origóba. Egy olyan határhelyzetbe, amikor bármilyen irányba mehet. Az olvasóra van bízva, hogy mit hisz. De hogy a kérdésre válaszoljak, nem igazán jött még szóba az, hogy feladjam az írást. Maximum egzisztenciális indokkal. Annak idején eljöttem egy napilaptól, mert nem tudtam írni. Három hónap alatt csak három sor született:

A hegy fölött a hegy mögött egy másik hegy van.

Valami hiányzott, nyomasztott. Ott is hagytam azt a bizonytalan, pária létet. Az életmódomnak, függetlenségemnek

ára van, ez természetes. Amíg lehetett, rádióztam, kritikákat írtam, így őriztem meg a függetlenségem. Ma már egyik fórum sem fizetőképes. Az, hogy nem tartozom egyetlen szerkértáborba sem, azzal jár, hogy nem sok felkérést kapok. Az, hogy nem tudok feltétlenül jópofát vágni, dörzsölőzködni, nem mondok olyat érdekből nevesebb pályatársaknak, hogy urambátyám, így meg úgy, aztán a háta mögött sem vén marhádom... Maximum szemből. Ennek ára van. De mi máshoz értek még ennyire... mint az írás? Mégis, az írás, az írói lét az csak egy illúzió. A személyiségem integráns részévé vált, de nem nagy szükségét érzem annak, hogy leművészturazzanak, vagy már többedszerre választották érettségi tételnek valamelyik regényem. Ez is egy dolog, megtisztelő, nagyon jólesik. De ettől még nem keverem össze magam Móricz Zsigmonddal vagy Baudelaire-rel. 37 évesen már megírtam azt, amit feltétlen meg kellett, hogy írjak. A többi már nekem is meglepetés, ajándék. Nemrég újra elkezdtem verseket is írni. Elefántcsont-kereskedőnek már amúgy is öreg lennék. Szeretek írni, kitalálni, megrészegedni a kitalálásban. Nincs ezen mit méricskéljni!

– *Vissza a pályázathoz. Hogyan látod, milyenek ítélték meg a kiírást a szakma, hiszen irodalmi lapokban alig volt visszhangja. Állítólag az egyik rangos kiadó vezetője figyelmeztette szerzőit, ha valamelyik pályázni próbál, többé ne keresnie ott. Ennyire kedvezőtlen fogadtatás ellenére mi motivált mégis, hogy jelentkezél?*

– Azt hallottam, hogy a Magvető tiltotta le a szerzőit, azzal, hogyha beadnak anyagot pályázatra, akkor ott többet nem fognak megjelenni. Igaz volt, vagy sem? Pécs fölött élve, erdőszélről meg nem mondom nekem az igazságot. Az akkori helyzetemben tökéletes megoldásnak látszott a pályázat. A Schwab-trilógia két kötete elkészült már, félretett pénzem épp volt 10 hónapnyi, így bele mertem vágni a régóta bennem mocorgó regényötletem megírásába. Így született az Elveszett. Az addigi két regényem a Kortárs Kiadónál jelent meg, amely kis kiadó lévén a könyv igényes elkészítésén túl más egyebet nem nagyon tudott csinálni. Azt gondoltam, ha megnyerem a pályázatot, kap a könyv akkora médiatámogatást, hogy feljebb tornázza az ismertségem, illetve ami ennél ez esetben fontosabb, az eladott példányszámot. És irodalmi lapokban valóban kevéske visszhangja volt az egésznek. Nem igazán tudta akkor még megbecsülni a honi kulturális elit a magántőkét. Az, hogy valaki a saját pénzét szánja olyan célra, amelyből neki anyagi haszna nem feltétlenül lesz, csak erkölcsi, az ma talán gyanús. Hogy vajh, mit akar? Bevásárolni magát a kulturális elitbe? Szerepet játszani? Megmozdítani az állóvizet?

– *A díjért 5000 dollárt kaptál, akkori átváltási értéke körülbelül 900 000 forint volt. Érdemes volt ennyiért eladnod kéziratodat?*

– Nem 900 ezer, hanem egymillió fölött volt valamivel. Jól jött, nagyon. Most sem ártana. Tözsézní kellett volna vele fél évig, utána jött egy kisebb gazdasági krach. De én a lakásom felújítására fordítottam. A regényemben tusolok, meg a regényért kapott pénzen vett járólapon sétálok stb. Ez az összeg tíz hónapi munkáért nem olyan sok. Akkori áron kb annyit kerestem vele, mint egy pályakezdő tanár hasonló idő alatt. Amúgy kb. a harmadát fizették volna a kéziratért a kiadók. Anyagilag mégsem érte meg ennyiért eladni, mert nem a pénzért, hanem a nagyobb médiafigyelem reményében adtam be a pályázatot. Azóta rájöttem, hogy a világ nem így működik. De emocionálisan feltétlenül megérté. Berlinből jöttem éppen haza egy felolvasásról, leszállt a repülő, letettem a hátizsákom a barátaimnál és mentem a díjat átvenni. Azért ez kedvemre való móka volt. A pénz meg nem túl érdekes.

– *Az eredményhirdetés óta elolvastad a díjazottak regényeit? Véleményed szerint igazságos döntés született?*

– Utólag megvásároltam az első hat helyezett regényét, a magam értékítélete szerint második lettem, de szerencsére nem ültem a zsűriben. Amikor postára adtam a magam szövegét, még verhetetlenül elsőnek éreztem. Igazságos döntés nem tudom, létezik-e egyáltalán. Döntés született, aki beadta a kéziratát, elfogadta a szabályokat. Miért kellene minősítgetnem?

– *A díj mennyiben befolyásolta írói pályád alakulását?*
– Az írói pályám alakulását halálom után 50-100 évvel lehet majd megítélni igazán. Ha számítok még akkor. A díj okozott néhány kellemes órát. A szülői ház lépcsőházába került az oklevél. Nem szoktam magam túl sokáig ünnepelni. Részben meg is örökítettem az élmény egy részét – nem egy az egyben, hanem ahogy a regény megkívánta – a Hollandi mártásban. Gratulációkat kaptam, voltak szituációk, amikor felnéztek rám, vagy irigykedtek. A megjelent regény, az Elveszett hatásalt nagyobbban éreztem a díjnál, s részben függetlennek is tőle – hiszen azóta kevés szó esett magáról a pályázatról. A pesti bemutatón túl számítottam még néhányra, ezek elmaradtak. Egy könyvet pedig csak úgy lehet eladni, ha utólag is generálnak körötte eseményeket. Az ritkán van, hogy a potenciális olvasó kiszúr egy könyvet a 80 ezer kötet közül, hogy ez kell nekem. Túlkinálat van kulturális téren is. Időnként, ha leárazza a kiadó a könyvet, akkor jelentősebb mennyiségű reakció érkezik az olvasóktól – innen tudom, hogy még mindig létezik, terjed. A weboldalam (www.balogh-robert.hu) és az ott vezetett blogom olvasottsága is folyamatosan emelkedő tendenciát mutat. Meg talán ide illik az Elveszett pécsi könyvbemutatója. Sikertől elég pénzt szereztem rá a Könyv utóélete programból, s olyan jól sikerült, hogy azt azóta is

többen felemlegették az ott megjelent 100-120 emberből. Egy belvárosi galéria hosszú termét kaptam meg, szereztem egy zenekart (Sin Gas Project), a Massive Attack Angel-jét kértem, hogy adják elő, ezt a számot amúgy is belekomponáltam a regénybe. Tíz perc után csak úgy spricceltek kifelé az öregasszonyok a galériából, mert feldübörgött a zene. Megidéződött valami a regény apokaliptikusságából. Ha nincs ez a díj, nem valószínű, hogy összejött volna ez a bemutató.

– Végül a mostani munkáidról. Úgy tudom, gyerekkönyveket írsz újabban, az egyik épp megjelenés előtt áll. Ez miért fontos számodra? Prózáid nincsenek tekintettel semmiféle érzékenységre, boncolják az emberi természetet, és a preparátumot kiteszik az ablakba. Ettől izgalmasak. A gyerekkönyvekkel viszont kesztyűs kézzel kell bánni, gondolom. Nem lehet mindent megmutatni, nem is kell, a gyerekirodalomnak egész más a feladata: szórakoztat, fejleszt. Nem érzed korlátozónak azt, hogy most gyerekeknek írsz? Mennyiben jelent másféle kihívást, ha másfélét jelent egyáltalán?

– Mostanában több regényötlet mocoog bennem, az egyik az Elveszett-tel és a Hollandi mártással közösen trilógiává állna össze, a másik pedig egy Közép-Európa parabola. És nem egy, hanem két mesekönyvem fog megjelenni a közeljövőben. Utolérték egymást a kiadás útvesztőiben. Úgy alakult, hogy korábban is írtam néha egy-egy mesét ajándék gyanánt, kislánynak, nagylánynak, vagy csak úgy a magam kedvére. A Schwab-trilógiában is akad, a Hollandi mártásban is. Fontos irodalmi műfajnak érzem. Nem feltétlenül csak gyerekek olvasnak mesét. Több felnőttest ismerek, még férfiakat is, akik inkább mesekönyvhöz nyúlnak, mint krimihez. Anno írtam pár mesedarabot, egyet mutattak be, s nagy sikerrel fut azóta is – Mátyás király szárnyai, a MárkuSzínház előadásában, díjakat is kaptak érte. Valaki látta ezt a mesedarabot, s megkérdezte, hogy ha mondana kilenc dolgot, aminek szerepelnie kell a mesében, megírnám-e hasonló szinten, mint amilyent látott tőlem. Kilenc dél-dunántúli várat mondott, a többi rám bízta (Várból várba címmel az Alexandra Kiadó adja ki nemsokára), a felnőttek élvezhetik az intertextuális vonalát a mesének, a gyerekek meg izgulhatnak. Egy próbaolvasóm azt mondta, hogy szerinte ez az Elveszett gyerek változata. Egy másik több helyütt elírta magát. Majd meglátjuk, könyvként mire jut. A másik mesekönyvet pedig egy be nem mutatott mesedarabomból írtam, mert fájt, hogy semmibe vették a brekijeimet. Barátaim gyerekei nagyon szerették a történetet, sőt van néhány felnőtt is, aki kifejezetten követelte, hogy írjam át prózába, mesekönyvvé. Valaki az e-mail címének használja az egyik hősöm nevét. Egyszer volt már erre a mesére szerződés a kezemben, de csődbe ment a kiadó, most, mire tényleg elkészült a MekkBrekk, Leveli Levi és Leveli Lili története (két kis levelibéka, akiknek a golya elviszi a szüleit és elmennek kiszabadítani őket), úgy tűnik, október 10-re meg is fog jelenni a könyv, gyönyörűen sikerültek a rajzok és a tordelés is. Amit a gyerekkönyvekről mondtál, jórészt bizonyára igaz, de nem gondolom azt, hogy kesztyűs kézzel bánnék a gyerekekkel. És épp ezt imádják. Azért mert kisebbek, még nem hülyék! Sőt, nem feltétlenül igénylik a didaktikus meséket. Nálam jókat lehet undorodni, meg nevetni, bolondozni. Saját gyerekem nincs, így barátaim gyerekei tanítottak meg erra-arra. Alapélményem egy 4 éves kis szösze meséje egy lóról, amely kb. másfél órán keresztül tartott (addig bírtam), és egyáltalán nem a fejlesztésről s a szórakoztatásról szólt. Tétje volt. Úgy beszélt a lóról a kislány, hogy közben a saját világát tárta elém. Én is ugyanezt tettem, a gyerekek világának problematikusságát emeltem a középpontba. Semmi korlátot nem érzek a gyerekközönségben, sőt! Imádom nézni a Mátyás király szárnyai közönségét. Sírnak, elszaladnak, amikor jön a sárkány, vagy eldörren a három kapszli az Elefánt ágyúban. Nevetnek a Kis Angelusokon, meg Matyika csetlésén-botlásán. Sokkal jobban szeretem azt a közönséget, amely ki is fejezi az érzéseit, semmint hogy felnőttként, unott arccal udvarias tapsban részesítsen valami számára semleges dolgot. Akkor inkább füttyüljenek! Jó távolságot tartani, de miért is van szükség rá? És miért jelentene számomra kihívást az írás vagy a gyerekeknek írás? Ugyanúgy megdolgoztam minden sort. Mert imádom írni, hülyéskedni, kitalálni, megkeverni, és eljutni addig a pontig, amikor megtörténnek a dolgok. Nem szépelegni. Levetni a köznapi szennyet, s mindegy, hogy pórén, vagy kamásliban állva, de nevéen nevezni a dolgokat. Színről színre látni. És szeretni. Még ha ezt a szót nem is feltétlenül szokás ma leírni ilyen közegben. Leírom hát még egyszer. Szeretni.

A bőség zavara

ONAGY ZOLTÁN rovata

Oktober

A gyönyörű költő: Arany

127 éve halt meg Arany János (Budapest, 1882. október 22.)

Arany, ha felállítható rangsor az oktatással rosszul járt irodalmi nagyságok közt, ott áll a topon az első három közt. Petőfi János vitézét követte a tananyagban a Toldival, a Toldi bonyolult óriásstrófiával, érdekes és bonyolult mértékeivel. Mert szinte nem tanítottak meg életéből semmi izgalmasat, ami – az irodalmat tantárgyként kezelő – gyerek számára fontos, ami személyessé tehetné. Ebből következően Arany nem egyéb, mint a Toldi három baromi vastag verseskötete, jaj, mondja a gyerek, miután túljut Aranyon a tananyagban, jaj.

Pedig lehetne jól is tanítani.

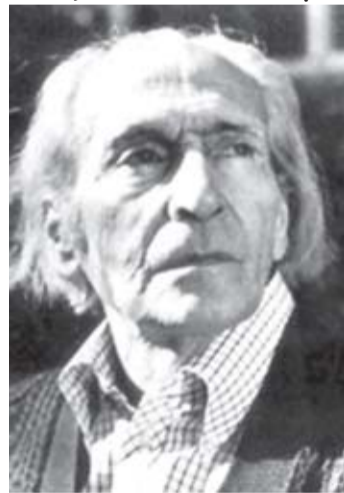
Születik, tanul, csodagyerek, Szalonta, azután Debrecen. Ezután, mint Jókai és Petőfi, színeszet, majd vándorszíneszet. A kor lázadóinak alapiskolája, az elszakadás, függetlenedés egyetlen lehetősége. Hatásos adalék lehetett volna a könnyebb Arany-értéshez, ha a Toldi előtt megismerjük a történetet: vándorszínesztként megálmodja édesanyja halálát. Másnap reggel büntudattól hajva, kétségbeesetten hazaindul. Gyalog (1834–35).

Eztán a jegyzőség, a házasság, a szorgalom és az autodidakta évtized. Nem olvas újságot, nem hallgat rádiót, nem néz tévét (naná, hogy nem), tanul, intézi az ügyeket, olvas, fordít (Szophoklész és Shakespeare), olvas, gyártja a gyerekeket, végzi a birtok körüli feladatokat, és aggódik folyamatosan.

„Zseni a nyárspolgár álarcában“, veti oda Babits, ugyanakkor, ugyanabban a mondatban odaver Petőfinék, „Nyárspolgár a zseni álarcában“. Van benne valami. Petőfi átgázol mindenben és mindenkin, mint a gyorsvonat, Arany lassan halad, aprólékos, a vonat mellett dögögő bivalykordé, „félreáll“, ha úgy alakul.

Azután prózakötet (Életképek), majd a megnyert pályázat (Vörösmarty a zsűriben: „Irodalmunk vaskora“ – mondja a díjnyertes Az elveszett alkotmányról). Ezt követi a Toldi, a konzervatív kritika kifejezetten arrogáns, de élvezhető és olvasható összütze (Petőfire is).

Déry Tibor és az akasztófa

1894. október 18-án, 115 éve született Déry Tibor.

Déryt visszafelé olvastam. Olvasás közben fogalmam nem volt arról, hogy kommunizmus is, imperialista vérnózsés is. Nem tudtam ötvenhatos szerepéről, a Petőfi körről, arról, hogy Kádár majdnem felakasztatta. Egyszerűen megvettem a hetvenes évektől az ES-t, kinyitottam a Napok hordalékánál, később a Újabb napok hordalékánál. A Képzelt

riport, amelyből a Popfesztivál íródott, már későbbi időszak. A G. A. úr X-ben még későbbi. Egyáltalán, minden felismerés későbbi felismerés. Az is, hogy apám ki nem állhatta, nálunk azért nem volt fellelhető könyve. Nem olvastattam el apámmal a Szerem című elbeszélést, pedig a filmet látta, és pedig kellett volna. Nem tudom, mit mondott magában. Akik megélték a háborút is, ötvenhatot is, hallgattak.

Veszélyes arra gondolni, ha ne adja Isten, Kádár felakasztja ötvenhatos szerepéért, amire volt esély, megkapja az aktuális irodalmi Nobel. Még veszélyesebb ugyanakkor arra is gondolni, hogy sem a Petőfi körnek, sem az írószövetségi-értelmisségi maszatolásnak nincs jelentősége, nincs ötvenhatban. Hogy volna, az a látszat.

A látszat mögötti valóság az, hogy az író pofázik, gyülesezik, amikor gyengül, vagy gyengülni látszik a kötél szorítása a nyakán, pofázik, nincs jobb dolga, mert ez a dolga, hiszen ő a szavak embere. A paraszt, a melós káromkodik, mert ő meg nem a szavak embere. És odaver – szemben az íróval –, mert a melós és a paraszt nem intellektuálisan kívánja leküzdeni az öt gyöttrő erőt, személyt, hanem bikacsökökkel, szőlőkaróval, ami éppen akad, ami kéznél van. Csak hogy az összes kisembert nem lehet felakasztani, halomra lövetni, mert akkor ki termeli meg a kaviárt a király és udvartartása reggelijéhez, ahhoz, hogy hasson az akasztás, ismert embert, lehetőleg hajdan hívó, a hitet teli torokkal hirdető kommunisztát kell fellógatni.

Kádár így tesz. Rutinosan, rafináltan. Ott előtte a példa, a Szovjetunió teljes korábbi gyakorlata.

Az írókat bölcsen kihagyja. Nekik elég a nana, fiúk, a dáda, az írók és az értelmiség olcsón felvásárolható, kijátszható egymás ellen. Kádár az ötvenhetes íróper fővadásztját egyéni amnesztíával kiengedi Vácról, fényes nappal végigmaszíroztatja a váci börtön udvarán, foglárók baktatnak mögötte, cipelik a könyvvel teli bőröndöket. Ezzel a gesztussal – még ha a börtönben maradtak egy része zokon is veszi, Vácott (példának okáért) éhségstrájkjal – Kádár pacifikálja az országot, megkezdődik a fogcsikorgató konszolidációs időszak. És ír még ezt-azt. A Napok hordalékai című jegyzetsorozatokat a korabeli ES-be. És megírja a Kedves Bópeert az öregemberről. Hogy valamit fenntartás nélkül ajánlhassak.

Egy nagyon nagyon nagy magyar író

Oktober 14-én 67 éves Nadas Péter. Nádast nem kell bemutatni, ünnepegni. Őt, a nagy magyar író, az egész világ ünnepli. A hivatalosságok vélhetőleg nyakába akasztanak valami díjat, ahogyan ez illendő hatvan fölötti évfordulón, születésnapokon.

Mi a kis magyar írókat szeretjük, és nem osztunk díjakat. Főleg nem osztunk pénzes díjat, mert forintunk sincs, nem hogy eurónk.

Megnézzük új regényét, elnyammogunk rajta, tünődünk, hol állunk a kánonprózához képest, és mit kellene tenni ahhoz, hogy közelebb jussunk a kánonprózához, aztán minden marad a régiben.

Ha nagyon vágyunk némi Nadas Péterre, előszedjük a régi Alföldben megjelent esszéit, és azokkal remekül elvagyunk.

Pedig nem túlzás, ha azt mondom, Nadas-rajongó voltam. Sok ezer kortárs olvasóval egyetemben. Emlékszem Laczkó Pál József (Palócföld – megbízott főszerk.) messze fénylő szemére, amikor az éppen megjelent Emlékiratok könyvének első kötetéről beszélt, vagy inkább rajongott a nyolcvanas évek bő derekán. Mindent elolvastam, mindent a világon, ami megjelent Nádastól. Egészen Az égi és a földi szerelemről megjelentéig. Akkoriban kezdtem el morfondírozni a háttértartalmakon, ugyan mit szeretek íróban, ha szeretem? Mit akarok vele, mit akarok tőle, mit kezdek írásaival, regényeivel? Ha nem tudtam eldönteni, márpedig Nadas esetében képtelen voltam, akkor hátra kerül a könyvespolcon. Megvenni ugyan megvettem minden Könyvhéten, arra gondolva, időleges, pillanatnyi elmezavar, hogy rajongott íróból hátra tolt íróvá vált, és ha elmúlik, legyenek kéznél.

De nem múlik. Rájöttem, a történetek vonzanak. A lelki építkezés egyre kevésbé.

Pedig hibátlan, fenséges szöveg, atomsűrűségű esszé, pedig ilyen csudákra képes: „Ha tehát csak úgy vagyok, mint egy régebbi egészem részlete, de ez a részlet most egészen tetszik, akkor ez azt jelenti, hogy egyszerre vagyok és nem vagyok; két minőségem között. Hol? Öntörténetem lecsuszulásában, lét és nemlét között. Fogalmilag. Képszerűen: fekete, logikus csönd a fénytelen gondolatok zajával. Tehát a halál. Még nem az. De már. De hol, hogyan? Mivel ellenőrizhetem, hogy ez az? Mikor, hogyan értem volna ilyen közel? Nem ugrottam le, hanem éppen ellenkezőleg, az erő által megmenekítettem magam a leugrástól. És mégis? Csak azt tudhatom: két minőség között vagyok. De azt, hogy ez a két minőség micsoda, azt nem tudhatom.“

**NEMZETKÖZI KÖNYVVÁSÁR MAROSVÁSÁRHE-
LYEN.** November 5–7. között tizenötödik alkalommal rendezik meg a Marosvásárhelyi Nemzetközi Könyvvásárt. A Marosvásárhelyi Nemzeti Színházban várhatóan a korábbi éveknél több, rekordszámú kiállító mutatja majd meg könyvtérését, rációfóva a nemzetközi gazdasági és pénzügyi válság miatti várakozásokra. Az idei vásárra 38 kiadót és könyvkereskedő céget várnak, köztük tízet Magyarországról. Az „újoncok” között szerepel a Kolozsvári Egyetemi Kiadó, és első ízben vesz részt a vásáron a marosvásárhelyi Flinstones, illetve a Pontfix és a magyarországi Pont Kiadó romániai képviselője is. Tavalý óta díszvendége is van a Marosvásárhelyi Nemzetközi Könyvvásárnak. Az idei meghívott Kányádi Sándor költő, író, műfordító, aki november 6-án, pénteken a színház nagytermében a Kaláka együttesel közösen lép a vásárlátogatók elé. Az idei könyvvásáron is díjazták a szép könyveket, négy – gyerekkönyv, album, szépirodalom, illetve egyéb – kategóriában.

MEGÚJULT AZ ÖTSZÁZ ÉVES APOR-KÓDEX. Megújult az egyik legrégebb magyar nyelvemlék, az Apor-kódex; a Balassi Intézet támogatásából restaurált 500 éves kötetet a „Látjátok feleim” – Magyar Nyelvemlékek a kezdetektől a XVI. század elejéig című kiállításon mutatják be csütörtökön az Országos Széchényi Könyvtárban, ahol először kerül egymás mellé a Huszita Biblia részeit őrző mindhárom kódex. A negyedik legrégebbi magyar nyelvemléknek számító Apor-kódexet 1877-ben adományozta a Székely Nemzeti Múzeumnak báró Apor Zsuzsánna. Szövegét először 1881-ben közlötték, majd 1942-ben hasonmását is kiadták Budapesten. A kódex itt vészelté át a második világháborút, majd 1953-ban visszakérült Romániába, Sepsiszentgyörgyre. A valószínűleg a XV. században készült műtárgy rossz állapotban volt, magas savtartalmú tintája miatt folyamatosan károsodtak a betűi, így megtekintésére eddig rendkívül ritkán adódott lehetőség.

FEKETE ÍRÓNÓ ESÉLYES A GONCOURT-DÍJRA. A Goncourt-díj odaítélésének történetében most először egy fekete bőrű író látzik a legesélyesebbnek a legtekintélyesebb francia irodalmi díj elnyerésére. A 42 éves, francia-szenegáli Marie Ndiaye november 2-án veheti át az elismerést, ha sikerül hét vetélytársát legyőznie. Ndiaye iskoláskorában, 17 évesen publikálta első regényét és azóta tekintélyes helyet szerzett magának a francia irodalmi életben mint regény- és drámaíró és a Comédie Française színpadi szerzője. „Hangja tökéletesen tiszta és eredeti, és a csevegés fölémelkedik” – írta a regényről, a „Trois Femmes Puissantes”-ről (Három erős nő) a Le Monde kritikusa.

MEGJELENT LENGYELÜL SPIRÓ GYÖRGY MESSIÁSOK CÍMŰ REGÉNYE. A szerző jelenlétében, nagy érdeklődés mellett mutatták be Spiró György Messiások című, lengyelül most megjelent regényét a Varsói Magyar Kulturális Intézetben. Gordon István, az intézet igazgatója elmondta, hogy Elzbieta Cygielska, a varsói egyetem magyar tanszékének a professzora fordította lengyelre a Messiásokot – amely 2007-ben jelent meg a Magvetőnél – és most a varsói W.A.B. Kiadó gondozta. Spiró György az 1981-ben megjelent Az Ikszek című, első nagyregénye miatt sokáig mellőzött író volt Lengyelországban. A regény főszereplője Boguslawski, a lengyel Molière, rajta keresztül mutatta be az író a cenzúra hatalmát és az elnyomás ellen küzdő művész harcát. Azóta a Kossuth-díjas író több munkáját lefordították lengyelre és be is mutatták Az Ikszekből készült színművét, az Imposztort és a Kvartettet. A lengyel irodalom külföldi terjesztésében végzett műfordítói munkásságáért három évvel ezelőtt pedig megkapta a ZAIKS-díjat. Az ő nevéhez kötődik Gombrowicz és Wyspianski drámáinak, valamint a Nobel-díjas Czesław Miłosz verseinek áttünetése magyar nyelvre.

OSZTRÁK DÍJVAL TŰNTETTÉK KI ESTERHÁZY PÉTERT. Esterházy Péter kapta idén az osztrák kormány alapította Manes Sperber Irodalmi Díjat. Az 1985-ben alapított, Manes Sperber osztrák-francia íróról elnevezett elismerést német nyelvű vagy a német nyelvű kultúrában magas szinten képviselt művekért ítélik oda. A Kossuth-díjas magyar író műveinek német fordítását az osztrák nyelvhasználat célzott használata jellemzi. Legutóbb 1990-ben kapta magyar író az elismerést, Konrád György személyében.

A JELENKOR KIADÓ KAPTA A BELGRÁDI NEMZETKÖZI KÖNYVVÁSÁR FŐDÍJÁT. A pécsi székhelyű Jelenkor Kiadó kapta meg az idei Belgrádi Nemzetközi Könyvvásár fődíját, a Dositej Obradovic-díjat. A 2007-ben alapított díjat évente egy kiadó kaphatja meg – a hivatalos indoklás szerint – a kortárs szerb irodalom külföldi megismertetésében szerzett kivételes érdemeiért.

Ramona A. Kloos

1970-ben született Aradon, festőművész. 1999-ben és 2004-ben szerezte diplomáit, mesterséges intelligencia és pszichológia (neural networking) a szakterületei. 1987-től Németországban él. Az első rajzvetéseket gyerekkorában „drága nagymamája”, Szigethy Rozália irányította, bátorította. Leginkább az olajtechnikát kedveli,

de szívesen rajzol, készít akvarelleket, montázsokat, háromdimenziós alkotásokat. 2004 óta majd' évente jelentkezik kiállításokkal Münchenben, de volt már tárlata Berlinben, idén pedig Aradon is. Festményei számos romániai, németországi, amerikai és izraeli magángyűjteményben megtalálhatók.

ÚJ KÖTETTEL GYARAPODOTT A VÁMOS MIKLÓS-ÉLETMŰSOROZAT. Tiszta tűz címmel megjelent Vámos Miklós második kötete az Európa Könyvkiadónál. Az életműsorozat második része három dupla kisregényt és négy dupla novellát tartalmaz, az elmúlt hat év termését.

KÉT KAZINCZY-EMLEKÉRMÉT BOCSÁTOTT KIA MAGYAR NEMZETI BANK. Egy 50 ezer forint névértékű arany, valamint egy 3 ezer forint névértékű ezüst emlékérmét bocsátott ki Kazinczy Ferenc születésének 250. évfordulóján a Magyar Nemzeti Bank (MNB). A jegybank 1968 óta bocsát ki emlékérmeket, melyek kettős célt, a népművelést és a gyűjtők igényeinek kielégítését szolgálják. Az arany emlékérmét Szöllősy Enikő tervezte. Előlapján a széphalmi Kazinczy Emlékszobor klasszicista épülete, hátlapján Kazinczy portréja és aláírása látható. Az ezüst érme Soltra E. Tamás tervei alapján készült. Előlapján zsinórhurokkal átkötött papírtekercs és lúdtoll, hátlapján Kazinczy portréja.

KRIMIOLVASÁSI REKORDKÍSÉRLET BAMBERG-BEN. Új krimiolvasási rekord felállítását tervezi Arnd Rühlmann német színész-kabarééne-

kes, a Bambergi Nana Színház alapítója: november 15-én 72 órás maratont kezd az E.T.A. Hoffmann Színházban Bambergben. A rekordkísérlet apropóját a Holttestek a pincében elnevezésű felolvasási sorozat tizedik évfordulója szolgáltatja: Rühlmann 1999 óta minden második vasárnap bűnügyi történeteket olvas fel vendégeivel a bambergi Club Kaulbergben. „Mindenképpen megpróbálok 72 órán keresztül kitartani” – mondta Rühlmann. A rekordkísérletben segítségére lesz Rainer Lewandowski, a színház intendánsa és Mac Hárder kabaréművész. Mindhárom napon reggel kilenc és délután egy óra között általános iskolásokból áll majd a hallgatóság, egytől négyig pedig az idősebb diákok alkotják a közönséget. Az éjszakai órákban különösen kemény és véres történeteket fog Rühlmann felolvasni. A legutóbbi világrekordot 2002-ben állították fel Münchenben: akkor száz író ötven órán keresztül olvasott fel krimiket.

KARÁCSONYIG ELHALASZTOTTÁK STEPHEN KING UNDER THE DOME (A kupola alatt) című új regényének e-kiadását a Egyesült Államokban, mert kiadója attól tart, hogy a könyv a jóval drágább hagyományos formátumban különben nem kelne el. Az eset nem egyedi: az amerikai kiadók számos könyv esetében csak jóval a hagyományos formában való megjelenés után adják ki a könyv e-változatát.

IZRAEL ÉS NÉMETORSZÁG PARÁZS VITÁJA KAFKA KÉZIRATA FELETT. Fellángolt a vita Franz Kafka talán leghíresebb művének, A pernek a kéziratáról, miután Izrael bejelentette: Németországnak vissza kellene szolgáltatnia a 21 évvel ezelőtt megvásárolt művet. A német irodalmi archívum ugyanakkor nem lát okot arra, hogy visszaadja a nyilvános árverésen megvásárolt, kincset érő kéziratot. Az izraeli nemzeti könyvtár vezetője a Háárec című napilap hasábjain azt követelte Németországtól, hogy szolgáltatassa vissza a kéziratot, így javítva ki egy „tartós történelmi igazságtalanságot”. Schmuél Har Noy szerint egyedül Izraelnek van joga a kéziratához.

„A német archívum tudta, hogy probléma van a kézirat körül, amikor 21 évvel ezelőtt hozzájutott, de képmutató módon ragaszkodik ahhoz, hogy törvényesen jutott hozzá” – mondta Meir Heller, az izraeli nemzeti könyvtár jogi képviselője.

Ulrich Raulff, a marbach-i német irodalmi archívum igazgatója szerint ugyanakkor a kézirat megszerzésének jogszerűségéhez nem férhet kétség. 1988-ban a Sotheby's londoni árverésén, a „nyilvánosság szemé láttára” tettek szert a kéziratra – hangsúlyozta Ulrich Raulff, hozzátéve, hogy a dokumentum a kutatók rendelkezésére áll.

A zsidó származású Kafka halála előtt arra kérte barátját, Max Brodot, hogy égesse el műveit. Brod azonban inkább nyilvánosságra hozta azokat, Kafkából pedig világhírű író vált. Max Brod a náci eszmék elől menekülve 1939-ben hagyta el Prágát és a későbbi Izraelbe ment. Kafka műveinek kéziratát egy bőröndben vitte magával. 1968-ban bekövetkezett halála után a szövegek Brod egykori titkárnőjéhez kerültek.

Esther Hoffe túladott néhány kéziratot, többek közt A per kéziratán is, amelyért kétfélmillió dollárt kapott. Az izraeli nemzeti könyvtár szerint azonban a kéziratot Brod végakarátával szembe menve adták el. Esther Hoffe két évvel ezelőtti halálát követően a Brod-hagyaték két lányára, Ruthra és Havára szállt.

Lapszámunk szerzői

Bogdán László – 1948-ban született Sepsiszentgyörgyön, író, újságíró, több irodalmi kitüntetéssel jutalmazták, legutóbb Déry-díjat kapott. Legutóbbi kötete: *Ricardo Reis Tahitin* (2009).

Danyi Zoltán – 1972-ben született Zentán, író, műfordító. Legutóbbi kötete: *Kivezetés a szövegből* (2009).

Gömöri György – 1934-ben született Budapesten, költő. Legutóbbi kötete: *Ez, és nem más* (2007).

Lázár Bence András – 1989-ben született Szegeden, költő. 2008-ban a Kárpát-medencei diákirók, diákköltők országos találkozásán vers kategóriában arany minősítést kapott, az Író-Deák és a Deákpoézis-2008 országos vers pályázatokon első helyezést ért el.

Kecskési Tollas Tibor – (Nagybarca, 1920. december 21. – München, 1997. július 19.) költő, újságíró, az 56-os emigráció egyik vezéralakja, a „Nemzetőr” alapító főszerkesztője.

Kopacz Mária – 1941-ben született Marosvásárhelyen, festőművész, grafikus. Kötete: *Abban az órában* (2009).

Mestyán Ádám – 1979-ben született Szegeden, arabista és esztéta.

Onagy Zoltán – 1952-ben született Budapesten, író, szerkesztő. Legutóbbi kötete: *Sötétkapu* (2006).

Sárközi Mátyás – 1937-ben született Budapesten, szerkesztő, író. Legutóbbi kötete: *Pesten, Londonban és a nagyvilágban* (2007).

Szabó Tibor Benjámin – 1976-ban született Gyulán, író, kritikus, szerkesztő. Kötete: *A ciprusi király* (2004).

Szöcs Géza – 1953-ban született Marosvásárhelyen, költő, újságíró. Legutóbbi kötete: *Amikor fordul az ezred* (2009).

Zöldi László – 1945-ben született Dunapatajon, újságíró, kritikus, szerkesztő. Legutóbbi kötete: *Orbán breviárium* (2007).

Weiner Sennyey Tibor – 1981-ben született Egerben, költő, alkímista. Legutóbbi kötete: *A tengerszint feletti magasság meghatározása* (2008).

Támogatónk:

